

Nej til SU-nedskæringer

Nej til SU-nedskæringer

Regeringen har meldt ud, at der skal spares 2 mia. kr. på SU'en og at studerende skal hurtigere igennem deres uddannelser. Det betyder, at den kommende SU-reform kommer til at gå hårdt ud over unges levegrundlag, uanset hvilken uddannelse man går på. Derfor er studenterorganisationerne på de forskellige uddannelsesinstitutioner gået sammen i kampen mod SU-forringelser, da SU'en er altafgørende for, at alle unge har mulighed for at tage en uddannelse, uanset hvor man kommer fra og hvad man læser.

SU i et samfundsperspektiv

Alle er enige om, at uddannelse er vigtigt for både den enkelte og for samfundet. Alt peger på, at Danmark fremover kommer til at mangle uddannet arbejdskraft¹, og regeringens egne målsætninger er, at 95 pct. af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse, 60 pct. skal have en videregående uddannelse, og 25 pct. en lang videregående uddannelse.

I 1988 lavede man en SU-reform. Her blev SU'en hævet væsentligt, da politikerne ønskede, at støtten skulle gøre det muligt for alle unge at gennemføre en videregående uddannelse uden at have så meget erhvervsarbejde, at fokus fjernes fra studierne. Det forbedrede de studerendes muligheder for at gennemføre, og i årene efter faldt frafaldet på uddannelserne. Rigsrevisionen har også påvist, at SU'en halverer risikoen for, at elever og studerende afbryder deres uddannelse².

Den faldende frafaldsprocent betyder, at Danmark er på en fjerde bedst blandt OECD-landene, til at få studerende til at gennemføre en uddannelse, hvorimod hverken Norge eller Sverige er at finde iblandt top 10³. De øvrige lande i top fire er Japan, Portugal og Sydkorea, iblandt hvilke Danmark er det land, hvor den største andel af befolkningen har gennemført en lang

¹ Regeringsgrundlaget, 2011

² Rigsrevisionen, 1996

³ OECD, 2013

videregående uddannelse.⁴ Det er ikke alene godt for den enkelte studerende, men også for samfundet. Undersøgelser viser, at alle uddannelser betaler sig, og lange videregående uddannelser betaler sig tilbage til samfundet hele 7,5 gange⁵. Når uddannelser har så højt økonomisk afkast, er det ikke overraskende, at undersøgelser peger på en samlet værditilvækst på omkring 53 mia. kroner årligt, hvis regeringens uddannelsesmålsætninger realiseres⁶.

Uddannelse er altafgørende for samfundsøkonomien og for den enkelte. Derfor er det ikke overraskende, at hele 84 pct. af danskerne er imod forringelser af SU'en, da SU'en er forudsætningen for, at alle kan gennemføre en uddannelse.⁷

Studerende er ansvarlige

Politikere og erhvervsliv siger, at unge skal tage ansvar, og tage en uddannelse. Vi tager ansvar, når vi er den ungdomsårgang i historien, hvor flest gennemfører en uddannelse. Og vi tager ansvar, når vi gennemfører hurtigere end nogen årgange før os⁸. I de sidste 10 år er kandidatstuderende ikke alene blevet ca. et halvt år hurtigere færdige, de er også yngre når de kommer ud på arbejdsmarkedet⁹.

Når der alligevel er mange, der forsinkes, så er der mange årsager til det – SU'en er ikke en af dem. Ser man på erhvervsrettede uddannelser, så forsinkes mange fordi de ikke har mulighed for at gennemføre. Lige nu står 11.000 unge og mangler en praktikplads, hvilket for mange betyder, at de dropper ud og starter på en ny uddannelse¹⁰.

På de videregående uddannelser skyldes forsinkelser i høj grad administrative barrierer. F.eks. oplever mange at skulle vente i op til et år for at kunne tage en enkelt eksamen, uden at kunne studere imens de venter. Andre forsinkes, fordi de tager i relevant praktik, men kun kan få en lille del af praktikforløbet godkendt som en del af uddannelsen.

⁴ OECD, 2012

⁵ Arbejdernes Erhvervsråd, 2012

⁶ Arbejdernes Erhvervsråd, 2012

⁷ YouGov for MetroExpress, 2012

⁸ Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser, 2012

⁹ Ministeriet for Børn og Undervisning, 2013

¹⁰ Ministeriet for Børn og Undervisning, 2012

Endelig kan man se, at studerende, der ikke har behov for SU'en, faktisk tager ansvar og melder den fra. Det kan være studerende, der sidst på uddannelsen har fået et godt job, og derfor vælger afmelder SU'en¹¹.

Nedskæringer får færre til at gennemføre

Der findes kun meget lidt viden om, hvilke konsekvenser en dansk SU-reform vil have. Det vi ved, det er, at flere gennemfører en uddannelse, ligesom gennemførelstiden er faldet i de seneste år.

Hvis man skærer i SU'en, så betyder det, at studerende skal arbejde mere ved siden af studierne, hvilket går udover den tid, studerende bruger på deres uddannelse. Uddannelsesministeriets egne tal viser, at hvis studerende har for meget erhvervsarbejde, så øges risikoen for, at de ikke gennemfører deres uddannelse¹². Derudover har det vist sig, at de studerendes gennemsnitlige indkomst er faldet siden år 2008, da det er blevet sværere at finde et studiejob¹³. En undersøgelse i 2010 viste desuden, at 73,6 pct. af de studerende forventer, at de vil være længere tid om at gennemføre deres uddannelse, hvis der skæres i SU'en, og 42,4 pct. frygter, at de ikke kan gennemføre deres uddannelse¹⁴.

Nedskæringer rammer socialt skævt

Ét af grundprincipperne bag SU'en har altid været, at den skal sikre lige adgang til uddannelse, da Danmark har brug for mest mulig veluddannet arbejdskraft.

Tal fra Uddannelsesministeriet viser, at de studerende, der er længst tid om at gennemføre en lang videregående uddannelse, er dem, hvis forældre enten har folkeskole eller gymnasial uddannelse som afsluttet uddannelse. Det betyder, at SU-nedskæringer rammer socialt skævt¹⁵.

Erfaringer fra Sverige og Norge viser det samme. Her har man omlagt en stor del af SU'en til lån, ligesom man straffes, hvis man forsinkes. Her viser evalueringerne, at studerende, hvis forældre ikke har en videregående uddannelse, pga. udsigten til gæld, nu i højere grad ser det

¹¹ Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser, 2013

¹² SU-rådet, 2012

¹³ SU-styrelsen, 2013

¹⁴ Ungdommens Analyseenhed, 2010

¹⁵ Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser, 2013

som en risiko selv at tage en, og derfor i stigende grad fravælger en videregående uddannelse.¹⁶ Det er i forvejen 37 pct. af studerende på videregående uddannelser der modtager lån¹⁷, og hvis endnu flere bliver nødt til det pga. forringelser i SU'en, vil det få færre til at tage en videregående uddannelse.

Alternativet til at optage lån skulle være, at studerende arbejder mere ved siden af studierne, selvom ministeriets egne tal viser, at for meget erhvervsarbejde øger risikoen for at studerende falder fra.¹⁸ Siden 2008 har politikerne hævet fribeløbet for studerende på videregående uddannelser med 39,7 pct. for at få studerende til at arbejde mere, men fordi bla. den økonomiske krise har gjort det sværere at finde studiejobs, er den gennemsnitlige indkomst faldet 8,7 pct. i samme tidsperiode.¹⁹

Når det er sværere at finde erhvervsarbejde ved siden af studierne, bliver studerende blot endnu mere afhængige af, hvorvidt de kan få økonomisk støtte hjemmefra eller er villige til at tage lån. SU-styrelsens egne tal viser, at 49 pct. af de studerende på videregående uddannelser ikke er tilbøjelige til at optage lån, for at gennemføre deres uddannelse.²⁰ Når 49 pct. ikke vil optage lån, og de studerende ikke kan finde arbejde, er der stor risiko for at studerende forsinkes eller afbryder deres uddannelse, hvis SU'en forringes.

Hjemmeboende SU

Mange unge betaler husleje for at bo hjemme, og de betaler i gennemsnit 1034 kroner om måneden.²¹ For disse unge vil det blive sværere at gennemføre en uddannelse, da mulighederne i højere grad vil afhænge af, hvor mange penge ens forældre har. Én af grundene til, at mange hjemmeboende betaler husleje er, at forældre ikke modtager børnepenge efter deres børn er fyldt 18, ligesom mange familier kan mærke den økonomiske krise.

Krisen har også haft betydning for de hjemmeboendes økonomi. Siden år 2008 er hjemmeboende elevers gennemsnitlige indkomst faldet 31 pct., på trods af, at politikerne har

¹⁶ SU-rådet, 2012

¹⁷ SU-styrelsen, 2013

¹⁸ SU-rådet, 2012

¹⁹ SU-styrelsen, 2013

²⁰ SU-styrelsen, 2013

²¹ Nordea, 2010

hævet fribeløbet, for at gøre det muligt for elever at tjene mere.²² Det tyder på, at der er færre jobs til eleverne, hvilket understøttes af, at flere elever er nødt til at tage lån, for at komme igennem uddannelsen. I 2008 var det 13,4 pct. af de hjemmeboende der tog SU-lån, I 2011 var tallet steget til 20,2 pct.²³

For di SU'en på ungdomsuddannelser er afhængig af forældres indkomst, uanset om man bor hjemme, vil forringelser gå hårdest ud over de unge, der bor uden for de større byer, da de oftere er nødt til at flytte hjemmefra.

ECTS-baseret SU

Der har været tale om at gøre SU'en på videregående uddannelser afhængig af, hvor mange ECTS de studerende tager. Umiddelbart kunne det måske give mening, men det vil ikke gøre de studerende hurtigere, men tværtimod kan det få færre til at gennemføre en uddannelse.²⁴

Hele 47,8 pct. af de studerende peger på, at de er forsinkede, fordi de gerne vil dygtiggøre sig. Det kan være studerende, der er blevet forsinkede ifb. med praktikophold, eller som har taget fag på andre uddannelsesinstitutioner, selvom det kan føre til administrativt besvær. 24 pct. af de forsinkede studerende peger på uddannelsens indretning som årsag, da de f.eks. skal vente et år, fordi de dumpede en enkelt eksamen.²⁵ ECTS-baseret SU vil hverken gøre studerende bedre eller hurtigere, da det ikke gør noget ved årsagerne til at studerende forsinkes, men blot straffer de uheldige. DJØF's studielivsundersøgelse fra 2011 viser desuden, at hele 72 pct. af de studerende i nogen eller høj grad føler sig stressede ift. deres studie, dette tal vil forværres væsentligt, hvis en dumpet eksamen ikke alene forsinker de studerende, men også betyder at man ikke kan betale huslejen.²⁶

Et argument for at straffe de langsomme studerende har været, at der efter sigende mangler økonomiske incitamenter til at blive færdig. Det er forkert, for efter uddannelsen er færdig, vil alle få flere penge udbetalt, uanset om man kommer ud og får et arbejde eller kommer på

²² SU-styrelsen, 2013

²³ SU-styrelsen, 2013

²⁴ SU-rådet, 2012

²⁵ Ungdommens Analyseenhed, 2010

²⁶ DJØF, 2011

dagpenge eller kontanthjælp. Økonomisk set er der altså al mulig grund til at blive så hurtigt færdig med sin uddannelse som muligt.

Det er desuden mærkværdigt, at regeringen igen overvejer at hænge SU'en op på, hvor hurtige de studerende er. I 1988 ændrede man reglerne, så studerende skulle tilmelde sig eksamen for at få SU, men udover at føre til proforma eksamenstilmeldinger, så blev SU-systemet så bureaukratisk og dyrt at administrere, at man droppede det igen i 1996.²⁷

Det ekstra års SU

Hele 49 pct. af de studerende på videregående uddannelser forsinkes i deres studier, oftest på grund af barrierer internt på uddannelsesinstitutionen eller studieskift som følge af mangelfuld vejledning.²⁸ Det betyder, at det er nødvendigt at man kan få SU i ét år længere end uddannelsen er normeret til. Det ekstra års SU er den afgørende årsag til, at Danmark er fjerdebedst blandt OECD-landene, når det kommer til at få studerende, der er startet på en videregående uddannelse, til også at gennemføre en.²⁹ Det skyldes, at det ekstra år giver mulighed for, at man kan foretage studieskift eller af forskellige årsager blive forsinket, uden at man mister sit levegrundlag.

Fjerner man det ekstra års SU, vil 90,6 pct. af de studerende ifølge en rundspørge bruge mindre tid på deres uddannelse, og 42,4 pct. frygter ikke at kunne gennemføre.³⁰ Der er relativt stor forskel på gennemførelstid fra en uddannelsesinstitution til en anden. Den store forskel uddannelsesinstitutionerne imellem viser, at det netop ikke er SU'en der forsinker de studerende, men forhold på uddannelsesinstitutionen.

I medierne omtaler man ofte det ekstra år som et universitetsfænomen. I virkeligheden er det alle studerende, der har SU til den tid deres uddannelse er normeret til + ét år³¹, og ser man på de mellemlange videregående uddannelser, såsom lærer- og socialrådgiveruddannelsen, vil de studerende her blive ramt ekstra hårdt. Dét skyldes, at 28 pct. af de studerende først har læst ét

²⁷ SU-rådet, 2001

²⁸ SU-styrelsen, 2013

²⁹ OECD, 2013

³⁰ Ungdommens Analyseenhed, 2010

³¹ SU-styrelsen

eller flere år på en anden uddannelse, og derfor allerede har brugt flere af deres SU-klip. For læreruddannelsen er tallet hele 37 pct., og 24 pct. af de kommende sygeplejersker bliver ramt, hvis man skærer det ekstra SU-år.³² Når 61 pct. af studenterne i 2012 aldrig havde mødt deres vejleder, er det klart, at flere vælger forkert i første omgang.³³

Flere politikere er begyndt at sige, at det fortsat skal være muligt at modtage et ekstra års SU, hvis der er særlige årsager til det. Igen glemmer regeringen, at man tidligere har forsøgt sig med denne model. I 1988 blev det ekstra års SU gjort til "dispensations-klip", som man kunne søge om at få. På grund af alt for store administrationsomkostninger, valgte man i 1996 igen at gøre, så studerende som udgangspunkt kan få det ekstra år, hvis de forsinkes.³⁴ Det er desuden vigtigt for unge, der skal til at vælge uddannelse, at man er sikret et økonomisk levegrundlag under hele uddannelsesforløbet. Derfor kan en afskaffelse af det ekstra års SU, uanset om det bliver til "dispensations-klip", medføre, at studerende, der er i tvivl om, hvorvidt de kan gennemføre på normeret, fravælger en videregående uddannelse, fordi det er usikkert, om man kan få dispensation.

Vær med til at kæmpe mod SU-forringelser

SU-reformen bliver afgørende for, om vi også fremover kan sige, at vi i Danmark har et system der giver unge lige og fri adgang til uddannelse. Alle regeringspartierne har tidligere meldt ud, at de er imod SU-forringelser, og alle undersøgelser peger på, at det ikke kan betale sig at skære i SU'en.

Sig nej til SU-nedskæringer og vær med til at sikre, at SU'en ikke forringes! Kontakt dit lokale elevråd eller studenterorganisation og hør, hvordan du kan være med.

Har du spørgsmål til tal eller undersøgelser der ligger til grund for dette notat, kontakt Mads Melin, tlf. 3053 3714

³² SU-styrelsen, 2013

³³ Uddannelsesministeriet, 2012

³⁴ SU-rådet, 2001